

Role participace ve spravedlivé transformaci uhelných regionů

21. února 2020 proběhlo v Ústí nad Labem diskusní setkání na téma zapojování veřejnosti do plánů strukturálních změn v uhelných regionech. Debatu společně uspořádaly Centrum pro dopravu a energetiku a pražská kancelář Friedrich-Ebert-Stiftung.

Zuzana Vondrová z Centra pro dopravu a energetiku ve svém úvodním slovu upozornila na význam participativních prvků v plánování energetické transformace. Zejména pro kraje, které jsou na uhlém průmyslu do velké míry závislé, je velkou výzvou. Jedním z předpokladů úspěšného sociálně ohleduplného odklonu od uhlí je účast místních komunit, čímž by komplexní opatření mohla získat nezbytnou akceptaci mezi obyvatelstvem.

Expert na participaci **Tomáš Rákos** (Participation Factory) ve svém přínosném příspěvku představil hlavní funkce participativních modelů. Zdůraznil, že participace není sociálním inženýrstvím a nelze očekávat, že ke změně společenských poměrů dojde pouze zajištěním účasti veřejnosti. Cílená participace vyžaduje především kvalitní data - čím podrobněji je oblast zkoumána (tzv. hyperlokální přístup), tím lépe se participace aplikuje. Participativním opatřením musí předcházet analýza, která určuje stav, vytyčuje potřebu a v neposlední řadě rozvíjí vizi jako cíl. Rákos ve své přednášce také objasnil, že participace je přetrvávající službou - nefunguje jako software nebo nástroj vlastního PR a je třeba ji znovu a opakovaně nastavovat. Nakonec musí být také snížena očekávání, neboť u participace neexistuje žádný konečný produkt. O to důležitější je vnést do participativních modelů určitou kontinuitu, což je v Česku někdy obtížné, protože právě na komunální úrovni se často mění rozhodující většina. Taktéž nepříznivě se projevuje skutečnost, že v České republice doposud neexistuje žádný studijní program participativního plánování, tudíž zde často chybí potřebné know-how.

Ondřej Šebáň, odborný konzultant z PricewaterhouseCoopers, který se podílel na zpracování akčního plánu pro slovenský uhelný region Horní Nitra, ve své úvodní řeči celý projekt představil. Zdůraznil, že takový dokument může vést k tomu, že se transformace nestane zlým snem. Akční plán pro Horní Nitru stanovil čtyři pilíře: mobilitu a propojení, ekonomiku, udržitelnou environmentální politiku a sociální otázky. Akční plán vznikl v několika krocích. První návrh byl projednáván se zájmovými skupinami v neformálních diskusích, které vyústily ve vytvoření upravené verze a jež byla následně veřejně představena. Závěrečné komentáře k textu vedly ke konečnému dokumentu, který prošel oficiálním postupem pro vznesení námitek. Vyhotovení akčního plánu bylo financováno především z různých evropských fondů. Podle Šebáně byl vytvořen takový akční plán, který zahrnuje 215 potenciálních projektů, 10 000 potenciálních pracovních míst a investice ve výši 3 miliard EUR.

Lenka Ilčíková, analytička a expertka na spravedlivou transformaci z Priatelía Zeme CEPA ve svém příspěvku zdůraznila, že je důležité vypořádat se s koncem těžebního průmyslu. S velkým respektem k hospodářské minulosti by nyní měly být nalezeny nové příležitosti, jež povedou k prosperitě regionu. Úspěchu strukturálních změn lze dle Lenky Ilčíkové dosáhnout prostřednictvím několika klíčových prvků. Do procesu musí být zahrnuti lokální lídři místních komunit. Je nutné stále systematicky budovat kapacity a zajistit tak konkrétní transformační projekty. Kdo však spoléhá na rychlý úspěch, brání udržitelnému rozvoji. Důležitý je nepřetržitý proces, který by měl být doprovázen technickou asistencí.

Gabriela Nekolová, bývalá národní manažerka státního programu RE:Start, a současná předsedkyně Hospodářské a sociální rady Ústeckého kraje, nabídla v rámci své přednášky pohled na

vývoj strukturálně postižených regionů v České republice. Zdůraznila, že program RE:Start se nezabývá pouze strukturální změnou po vyřazení uhlí, ale také obecnými strukturálními problémy. Upozornila na to, že ce srovnání se Slovenskem se u českých uhelných regionů jedná o oblasti s výrazně vyšším počtem obyvatel. Dále uvedla, že program RE:Start chtěl od samého začátku zahrnout i veřejnost, avšak nakonec se do ní mohly zapojit pouze zainteresované subjekty, tzv „stakeholderi“, ve smyslu zastupitelské demokracie. Účast široké veřejnosti je pro program příliš nákladná.

V následné diskusi **Tomáš Rákos** poukázal na možnost nabídnout participaci prostřednictvím sociálních sítí. To však vyžaduje odpovídající know-how.

Jedna otázka se vztahovala na to, jak by mohla vypadat potenciální nová pracovní místa po ukončení těžby uhlí. Podle **Ondřeje Sešana** existuje myšlenka, že by nové produktivní odvětví na Slovensku mohla podpořit železniční síť. Dále se přemýšlí i o turismu či zábavních parcích.

Dále byla vznesena otázka, zda by existovala participace, která by nebyla iniciována politikou. Podle **Tomáše Rákose** je v jižní Evropě, ale také ve Velké Británii či ve Spojených státech tradičně větší aktivita „zdola“. Ve střední a východní Evropě existuje jen několik málo organizací, které navíc disponují jen malým mobilizačním potenciálem. Gabriela Nekolová doplnila, že zapojení místních samospráv je pro celý proces velmi důležité. Tomáš Rákos dodal, že v Evropské Unii jsou samosprávy klíčovým prvkem participace. Velkým problémem je však skutečnost, že mnoho českých obcí není vybaveno kapacitami, aby mohlo účast zdola organizovat.

Ukončení těžby uhlí může být pro regiony v mnoha ohledech příležitostí, pokud jsou aplikovány participativní prvky. Posilování občanské společnosti a vyrovnávání rozdílů mezi regiony patří nakonec mezi cíle Evropské Unie, která také pro tyto aktivity nabízí nemalé finanční prostředky. V České republice je žádoucí systematicky prosazovat participativní prvky a dále také podpořit vytížené samosprávy technickou pomocí a navýšit tak jejich kapacity. Transformace musí být spravedlivá a má především vést k výsledkům, které mají smysl a se kterými se místní občané identifikují, byť za cenu kompromisů.

Závěrem **Zuzana Vondrová** uvedla, že pořádající organizace se budou tématu participace ve spravedlivé transformaci uhelných regionů věnovat i nadále.

Tato událost součástí projektu organizace European Climate Initiative (EUKI). EUKI je nástrojem financujícím projekty od německého Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů (BMU).

Cílem EUKI je podporovat evropskou spolupráci v oblasti ochrany klimatu za účelem snižování emisí skleníkových plynů.

Tato událost vznikla díky finanční podpoře Evropské Unie a německého Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů (BMU). Za obsah zodpovídá výhradně Centrum pro dopravu a energetiku a nemůže být považován za stanovisko donorů.

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CDE centrum pro
dopravu
a energetiku

Supported by:

Federal Ministry
for the Environment, Nature Conservation
and Nuclear Safety

European
Climate Initiative
EUKI

based on a decision of the German Bundestag